

Czy katolik może uczestniczyć w sakramentach sprawowanych w innych Kościołach chrześcijańskich?

Dziszław Kijas OFMConv (z książki Odpowiedzi na 101 pytań o ekumenizm)

W przypadku sakramentu Eucharystii rozróżnić należy udział katolików w Eucharystii sprawowanej w Kościele prawosławnym od udziału w Wieczerzy Pańskiej sprawowanej w innych Kościołach chrześcijańskich.

W Kościele prawosławnym

Gdy zachodzi tego rodzaju konieczność albo też wymaga tego rzeczywiste dobro duchowe danej osoby i nie ma niebezpieczeństwa jakiegoś błędu czy indyferentyzmu, każdy katolik może prosić o udzielenie mu trzech sakramentów: pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych od szafarza z któregośkolwiek Kościoła wschodniego. Warunkiem przystąpienia do któregoś z tych trzech sakramentów w innym Kościele jest zaistnienie poważnej przeszkody fizycznej lub moralnej (w przypadku sakramentu pojednania lub chorych), która uniemożliwia mu otrzymanie tych sakramentów we własnym Kościele. Co oznacza termin „przeszkoda fizyczna”? Nazbyt wielką odległość od kapłana swojego Kościoła, krytyczny stan zdrowia lub inną poważną trudność. Przez przeszkodę moralną rozumie się natomiast niemożność skorzystania ze spowiedzi lub z sakramentu chorych u kapłana, który na skutek osobistego uwikłania w grzech danej osoby, nie może być dla niej szafarzem wspomnianych sakramentów. Jeżeli ponadto osoba ta nie może udać się do innego kapłana katolickiego, wówczas może prosić duchownego prawosławnego o udzielenie jej tych dwóch sakramentów.

Mając na uwadze, że w Kościele prawosławnym istnieją odmienne przepisy i zwyczaje, gdy chodzi o przystępowanie do komunii świętej, katolik chcący przystąpić do niej w Kościele prawosławnym musi się poddać dyscyplinie tego Kościoła. Zobowiązuje się tym samym do spowiedzi przed przyjęciem komunii i zachowania odpowiednio długiego postu eucharystycznego. Kanony Kościoła prawosławnego przepisują post (także od pożycia małżeńskiego) od północy do momentu przyjęcia komunii. I chociaż zdarzyć się mogą pewne odstępstwa od takiej praktyki, zawsze jednak post poprzedzający przyjęcie komunii świętej jest stosunkowo długi. Trzecim zobowiązaniem, które warunkuje przyjęcie komunii świętej, jest wyrażenie zgody przez kapłana prawosławnego. Katolik musi bowiem wiedzieć, że sama zgoda jego Kościoła na przyjęcie komunii świętej u prawosławnych nie oznacza, że na szafarzu Kościoła prawosławnego spoczywa taki obowiązek. Katolik powinien powstrzymać się od przyjęcia komunii świętej, jeżeli Kościół, w którym prosi o udzielenie sakramentu, rezerwuje go tylko dla swoich własnych wiernych, z wykluczeniem innych.

Dla Kościoła prawosławnego sakrament Eucharystii jest znakiem przynależności do Kościoła, stąd traktuje się go jak sakrament eklezjalnej tożsamości. Z tego powodu jedynie wiernym prawosławnym zezwala się na przystępowanie do komunii świętej w Kościele prawosławnym. Chociaż nauczanie Kościoła katolickiego jest identyczne jak prawosławnego, to jednak w sytuacji wielkiej duchowej potrzeby Kościół katolicki udziela komunii świętej wiernym z Kościołów wschodnich, którzy bardzo proszą o ten sakrament.

Kościół katolicki nie zabrania, nawet jeżeli nie ma przeszkody fizycznej, uczestniczenia w Liturgii Eucharystycznej Kościoła prawosławnego. Można to jednak uczynić pod warunkiem, że najpierw spełni się obowiązek uczestniczenia w liturgii własnego Kościoła. Udział bowiem w liturgii prawosławnej (czy w jakiegokolwiek innej) nie czyni zadość obowiązkowi, jaki wynika z przynależności eklezjalnej wiernego.

W Polskim Narodowym Kościele Katolickim

Katolicy mogą również przyjmować trzy wymienione wyżej sakramenty z rąk kapłanów Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego na terenie USA i Kanady. Zgodnie z kan. 844. 2 mogą to jednak czynić tylko wtedy, gdy spełnione są cztery warunki:

1. gdy jest to wymuszone przez konieczność lub sugerowane przez prawdziwą korzyść duchową - warunek, który może być spełniony w wielu przypadkach,
2. gdy unika się niebezpieczeństwa błędu lub indyferentyzmu - warunek, który może być z łatwością spełniony w większości przypadków,
3. gdy w praktyce niemożliwe jest (fizycznie lub moralnie), żeby wierny rzymskokatolicki otrzymał te sakramenty z rąk własnego kapłana - warunek, który może być najmniej prawdopodobny do spełnienia, ponieważ rzymskokatolicy szafarze sakramentów są zasadniczo obecni na terenach, gdzie znajdują się ich odpowiednicy z Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego,
4. gdy chcą przyjąć je w tym Kościele, którego sakramenty są ważne - warunek, który jest spełniony w przypadku Polskiego Narodowego Kościoła Katolickiego.

Tak więc wymagania są w tym przypadku nieco odmienne. Z szacunku dla indywidualnego sumienia i wrażliwości na różnorakie potrzeby duchowe, poszczególne przypadki powinny być rozpatrywane niezależnie. Nie jest to więc ogólna, publiczna zachęta do komunikowania.

Ponadto obydwie Kościoły zachęcają wiernych, aby odnosili się z szacunkiem do odmiennych zwyczajów, jakimi kierują się przystępując do tych sakramentów, szczególnie do Eucharystii. Otóż wierni PNKK zasadniczo przyjmują komunię świętą na język, w postawie stojącej lub klęczącej. Wierni rzymskokatolicy stoją, przyjmując komunię na rękę lub na język zależnie od tego, jak życzy sobie komunikowany. W Kościele katolickim nie rozdaje się komunii pod dwiema postaciami na wszystkich Mszach świętych. Jeśli tak się zdarzy, osoba przyjmująca komunię podchodzi do drugiego szafarza, który podaje kielich zawierający Najświętszą Krew. Wierni Kościoła rzymskokatolickiego mają wybór przyjmowania komunii pod jedną lub dwiema postaciami. W rozdawaniu komunii świętej w Kościele rzymskokatolickim biskupom, księżom i diakonom pomagają również świeccy szafarze Eucharystii, zarówno mężczyźni, jak i kobiety. Praktyka taka nie istnieje w Polskim Narodowym Kościele Katolickim. Post eucharystyczny przed przyjmowaniem komunii świętej trwa w PNKK dwie godziny, zaś w Kościele rzymskokatolickim - jedną.

Możliwość przyjęcia wspomnianych sakramentów (która nie dotyczy wszakże Kościoła Polskokatolickiego na terenie Polski i Europy) jest wynikiem długo trwających rozmów, jakie Kościół rzymskokatolicki i PNKK prowadzą na terenie USA i Kanady. Wyrażenie zgody na korzystanie z tych sakramentów ma na celu dalszy postęp na drodze do pełnej komunii wiary i życia, która jest zarówno obietnicą Chrystusa, jak i Jego wolą wobec wierzących.

W Kościołach protestanckich

W przypadku innych Kościołów chrześcijańskich niekatolickich, katolik nie może korzystać z trzech wymienionych wyżej sakramentów. Wprawdzie Kościoły te posiadają sakrament chrztu, którego - w zależności od Kościoła - udzielają w różnym wieku, a niektóre z nich mają również sakrament Wieczerzy Pańskiej, to jednak Kościół katolicki pozwala swoim wiernym prosić o udzielenie mu tych sakramentów jedynie przez szafarza Kościoła, w którym sakrament Eucharystii, pokuty i namaszczenia są ważne, bądź też szafarza, który został ważnie wyświęcony (por. Dyrektorium, 132). Jeżeli zachodzi co do tego jakaś wątpliwość, Kościół katolicki nie daje swoim wiernym możliwości korzystania ani z pokuty, ani z sakramentu chorych, ani z Eucharystii.

Brak możliwości przyjmowania sakramentów w którymś z Kościołów protestanckich nie oznacza jednak, że katolicy nie mogą uczestniczyć w ich nabożeństwach czy też w sprawowanej przez nich liturgii Wieczerzy Pańskiej. Jeżeli bowiem zaistnieje sytuacja, w której katolik nie jest w stanie uczestniczyć w Eucharystii ani w swoim Kościele, ani też w Kościele prawosławnym, wówczas powinien udać się na liturgię do Kościoła protestanckiego. I chociaż nie będzie mógł przystąpić w nim do komunii świętej, to jednak wspólna modlitwa, gorliwe słuchanie Bożego Słowa, przyjmowanie napomnień i zachęt duchownego kierowanych do swoich wiernych podczas takich nabożeństw, będzie dla niego wielkim umocnieniem w życiu chrześcijańskim i przyspieszy dzień jedności całego Kościoła. Sytuacja taka może zaistnieć na przykład podczas wyjazdów wakacyjnych czy też podczas pracy w miejscu, gdzie brak świątyni katolickiej lub prawosławnej, a w zasięgu możliwości pozostaje jedynie zbór protestancki. Nie należy wówczas zwalniać się z obowiązku świętowania niedzieli i uczestniczenia we Mszy świętej, ale wypełnić go, idąc na nabożeństwo czy na liturgię Wieczerzy Pańskiej do kościoła protestanckiego.